

16. Пресняков В. Синергетика // Енциклопедія освіти/Акад.пед.наук України; гол.ред. В.Кремень.—К.: Юрінком Інтер, 2008.—С.811-812.
17. Професійна педагогічна освіта: компетентнісний підхід: монографія / за ред. О.А.Дубасенюк. – Житомир: ЖДУ ім. І.Франка, 2011. – 412с.
18. Психологічний тлумачний словник найсучасніших термінів. – Х.: Прапор, 2009. – 672с.
19. Тихоплав В.Ю., Тихоплав Т.С. Новая Физика Веры.– СПб: Крылов, 2007.– 416с.
20. Тихоплав В., Тихоплав Т. Звездное небо над головой, Божественная матрица пространства. – СПб.: Вектор, 2010. – 256с.
21. Чалий О.В. Синергетичні принципи освіти і науки.– К.: АПНУ, 2000. –253 с.
22. Чалдини Р. Психология влияния / Р. Чалдини. – СПб.: Питер Ком, 1999. – 272 с.

УДК 378.016:811.111

ОСОБЛИВОСТІ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ НА НЕМОВНИХ ФАКУЛЬТЕТАХ У ПЕДАГОГІЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ

Євгенія Костик

(*Переяслав-Хмельницький, Україна*)

У статті розкрито особливості навчання іноземній (англійській) мові на немовних факультетах у вищому педагогічному навчальному закладі. Проаналізовано програмовий матеріал на кожному етапі вивчення іноземної мови студентами. Доведено, що знання іноземної мови має важливе значення, і є невід’ємною складовою у професійній підготовці майбутніх вчителів.

Ключові слова: іноземна мова, сучасна іноземна мова, ділова іноземна мова, інішомовна комунікативна діяльність.

В статтє раскрыты особенности обучения иностранному (английскому) языку на неязыковых факультетах высшего педагогического учебного заведения. Проанализирован программный материал на каждом этапе изучения иностранного языка студентами. Доказано, что знание иностранного языка имеет важное значение, и является неотъемлемой составляющей в профессиональной подготовке будущих учителей.

Ключевые слова: *иностраннный язык, современный иностраннный язык, деловой иностраннный язык, иноязычная коммуникативная деятельность.*

The peculiarities of studies to the foreign (English) language on the non-linguistic faculties of higher pedagogical educational establishment are exposed in the article. Curriculum material of study of foreign language by students is analyzed on every stage. It is proved that knowledge of foreign language has the important value, and is an inalienable constituent in professional preparation of future teachers.

Key words: *foreign language, modern foreign language, business foreign language, foreign communicative activity.*

Постановка проблеми. На сучасному етапі навчання іноземній мові значна роль надається не тільки комунікативній компетенції, але й міжкультурній компетенції, оволодіння якою сприяє здійснення контактів у мовному середовищі. Навчання іноземній мові повинне відповідати потребам міжнародного спілкування (комунікації). Серед завдань, що стоять сьогодні перед вищою школою, найголовнішими є розширення можливостей для вивчення мов, різноманітності мов, а також цілей та змісту освіти.

Аналіз останніх джерел, у котрих започатковано розв'язання даної проблеми і на котрі спирається автор.

Чимало науковців досліджують особливості вивчення іноземної мови у різних типах навчальних закладах (О. Безкоровайна, Е. Бібікова, Л. Вікторова, С. Козак, З. Корнева, Є. Костик, А. Мартинюк, Л. Мороз, С. Ніколаєва, І. Онуфрієва, І. Секрет, О. Тарнопольський, О. Тинкалюк, В. Тупченко, Ю. Яценко та ін.). Однак, сьогодні проблема організації та планування навчально-виховного процесу з іноземної мови на немовних факультетах у вищій школі залишається відкритою для багатьох дослідників, які постійно знаходяться у пошуку її вирішення.

Метою статті є дослідження особливостей вивчення іноземної мови на немовних факультетах у вищих педагогічних навчальних закладах.

Виклад основного матеріалу. За умов вступу України до європейського освітнього простору особливо важливого значення набуває практичне володіння іноземними мовами, що є невід'ємною складовою сучасної підготовки фахівців вищих навчальних закладів.

Однією з необхідних умов організації навчального процесу за кредитно-модульною системою є наявність робочої навчальної програми з кожної дисципліни, виконаної за модульно-рейтинговими засадами і доведеної до відома викладачів та студентів. Рейтингова система оцінювання (РСО) є невід'ємною складовою робочої навчальної програми і передбачає визначення якості виконаної студентом усіх видів аудиторної та самостійної навчальної роботи та рівня набутих ним знань та вмінь шляхом оцінювання в балах результатів цієї роботи під час поточного, модульного та підсумкового контролю, з наступним переведенням оцінки в балах у оцінки за традиційною національною шкалою та шкалою ECTS (European Credit Transfer System).

Основною метою навчання іноземної (англійської) мови у педагогічному університеті є досягнення студентами практичного володіння цією мовою на різних етапах її

вивчення, тобто підготовка студентів до спілкування (усного та письмового) іноземною (англійською) мовою.

У кожному вищому навчальному закладі формування іншомовної мовленнєвої компетенції студентів відбувається по-різному, зокрема це залежить від фаху фахівця та від навчальних планів і програм, які затверджуються на кожному факультеті (інституті) деканом (директором). Вивчення іноземної мови у Переяслав-Хмельницькому державному педагогічному університеті складається із трьох етапів: на першому-другому курсі – «Іноземна мова (за професійним спрямуванням)», на п'ятому курсі – «Сучасна іноземна мова», на шостому курсі – «Ділова іноземна мова». Кожен етап навчання передбачає свою особливість.

Основним завданням курсу «Іноземна мова (за професійним спрямуванням)» – навчити студентів застосовувати набуті в школі знання з іноземної мови. Тому, основною метою навчання англійської мови у педагогічному університеті є досягнення студентами практичного володіння цією мовою, тобто підготовка студентів до спілкування (усного та письмового) англійською мовою. Практичне володіння англійською мовою потребує наявності таких умінь в різних видах мовленнєвої діяльності, які після закінчення курсу можуть: читати неадаптовану літературу за фахом для отримання необхідної інформації; брати участь в усному спілкуванні англійською мовою за обсягом матеріалу, який передбачений програмою. У процесі досягнення цієї практичної мети реалізуються загальноосвітні та виховні завдання навчання мови, а саме підвищити загальноосвітній рівень студентів та розширити їх кругозір.

Навчання іноземної (англійської) мови у педагогічному університеті розглядається як самостійний курс. В той час як середня школа закладає основи володіння іноземною (англійською) мовою, вищі навчальні заклади здійснюють професійно орієнтоване навчання майбутніх

фахівців, тобто здійснюється перехід від навчання іноземної мови до її застосування на практиці, до використання її фахівцями як засобу для отримання та обміну потрібною інформацією, для читання та розуміння педагогічної літератури широкого профілю.

На першому етапі вивчення іноземної мови формуються та вдосконалюються основні мовленнєві навички та вміння, необхідні для досягнення мети навчання, для ознайомлюючого та вивчаючого читання, а також для монологічного та діалогічного мовлення. В кінці першого етапу вдосконалюються та практично застосовуються студентами мовленнєві навички та вміння, набуті на першому курсі. Навчання іноземної мови на цьому етапі будується на чотирьох видах комунікативної діяльності: аудіюванні, говорінні, читанні та письмі.

В кінці вивченої дисципліни «Іноземна мова» студенти повинні знати: лексичний мінімум по тематиці курсу; країнознавчі реалії англійської мови в соціокультурній галузі; граматичні структури, що є необхідними для гнучкого вираження відповідних функцій та понять, а також для розуміння та продукування широкого кола текстів в академічній та професійній сферах. Студенти повинні вміти: здійснювати аудіювання текстів в межах програмної тематики; читати та розуміти основний зміст тексту в межах програми; застосовувати набуті знання в усному та писемному мовленні; вести бесіду-діалог відповідно до програмної тематики; здійснювати письмовий переклад з англійської мови на українську та навпаки текстів, що відповідають тематиці курсу; аналізувати граматичні явища іноземної мови та відшукати адекватні йому відповідники в рідній мові.

Наступним кроком у продовженні вивчення іноземної мови у педагогічному університеті є дисципліна «Сучасна іноземна мова» (для студентів за освітньо-

кваліфікаційним рівнем «Спеціаліст»). Метою її вивчення є оволодіння мовленнєвою компетенцією, що включає в себе гармонійний, всебічний розвиток особистості через поглиблене вивчення сучасної англійської мови. У процесі вивчення цієї дисципліни нами поставлено такі завдання: навчання усного діалогічного і монологічного мовлення в тематичних рамках сучасної англійської мови; вивчення основних відмінностей британського та американського варіанту мови, їх варіативності щодо вимови, орфографії, граматики та лексичних одиниць; систематизація набутого за попередні роки вивчення мови граматичного матеріалу, необхідного для навчання англійської мови; збагачення лексичного запасу шляхом розширення ситуацій спілкування у сфері суспільних взаємовідносин; ознайомлення студентів з британським способом життя, їхніми традиціями, звичаями, мовленнєвим етикетом.

Програма із сучасної іноземної (англійської) мови спрямована на вивчення сучасних тем та граматичних правил англійської мови, які використовуються в усному та писемному мовленні. Підібрані теми до даного курсу сприяють всебічному розвитку мовної компетенції студентів, а також розвивають всі види мовленнєвої діяльності. Англійська мова має практичне спрямування, що дає змогу студентам набути професійну та функціональну комунікативну компетенцію у володінні англійською мовою. Навчальна діяльність здійснюється шляхом інтеграції мовленнєвих знань, умінь та навичок у рамках тематичного і ситуативного контексту відповідно до академічної і професійної сфер студента.

У результаті вивчення вище зазначеної навчальної дисципліни студенти повинні знати: граматичні структури, що є необхідними для гнучкого вираження відповідних функцій та понять, а також для розуміння та продукування широкого кола текстів в академічній та професійній сферах;

мовні форми, властиві для офісних та розмовних реєстрів академічного та професійного мовлення; лексичні одиниці (у тому числі термінології), що є необхідними в академічній та професійній сферах. А також, вміти: застосовувати набуті знання в усному та писемному мовленні; аналізувати граматичні явища іноземної мови та відшукати адекватні їйому відповідники в рідній мові; розуміти діалогічне та монологічне мовлення у межах вивченого матеріалу; вірно писати англійською мовою слова, словосполучення та фрази лексичного мінімуму.

Для студентів-магістрів передбачено навчальними планами вивчення «Ділової іноземної мови». Практичне володіння діловою іноземною мовою – необхідна умова сьогодення. Адже за допомогою ділових документів, листів устанавлюються офіційні, службові, ділові, партнерські стосунки між закладами, підприємствами, державами, а також налагоджуються приватні зв'язки між людьми.

Ділова іноземна мова – одна з дисциплін, яка передбачає вивчення різних видів документів іноземною мовою, набуття студентами навичок їх укладання, засвоєння етикету бізнес-кореспонденції. Тому, це є невід'ємною складовою частиною сучасної підготовки фахівців вищих педагогічних навчальних закладів, зокрема магістрів.

Мета вивчення ділового мовлення підпорядковується основній меті навчання іноземної мови в навчальних закладах, а саме: оволодінню іноземною мовою як засобом спілкування, способом двомовного і двокультурного саморозвитку, розвитку здібностей учнів використовувати іноземну мову як інструмент у діалозі культур і цивілізацій сучасного світу. Досягнення її передбачає взаємопов'язаний комунікативний і соціокультурний розвиток учнів засобами іноземної мови для підготовки їх до міжкультурного спілкування у різноманітних сферах життєдіяльності, в тому числі й у бізнес-сфері. У зв'язку з останнім, стає актуальним

вивчення курсу ділового іншомовного спілкування як засобу самоосвіти у соціально-економічному напрямку, тобто засобу індивідуально особистісного ознайомлення із діловим етикетом та культурою ділового мовлення, із основами економічних знань та основними поняттями бізнес-сфери, засобу знайомства із соціально-економічними реаліями країн, мова яких вивчається.

У процесі вивчення ділової іноземної мови у вищих навчальних закладах постає мета оволодіння мовленнєвою компетенцією у сфері ділового спілкування, що включає в себе розвиток економічних знань студентів, ознайомлення їх з основними положеннями економіки, з вимогами до ведення ділових переговорів, оформлення ділової кореспонденції тощо.

Курс навчання ділового іншомовного спілкування передбачає такі завдання: навчання усного діалогічного і монологічного мовлення в тематичних рамках бізнес-сфери; навчання читання текстів публіцистичного і науково-популярного характеру з метою отримання інформації з теми на рівні повного або часткового розуміння; розвиток основ культури й етикету ділового письма та ознайомлення із міжнародними стандартами ведення ділової документації (у необхідних практичних межах); систематизація набутого за попередні роки вивчення мови граматичного матеріалу, необхідного для навчання ділового спілкування; збагачення лексичного запасу шляхом розширення ситуацій спілкування у діловій сфері.

Головними методичними принципами вважаються принципи комунікативно орієнтованого навчання на основі інтенсивних та сучасних інноваційних методик, описаних у працях зарубіжних і вітчизняних авторів і заснованих на дотриманні наступності навчання, особистісно орієнтованому спілкуванні, рольовій організації навчального процесу, колективній співпраці.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен знати: синтаксичні, семантичні та фонетичні правила і закономірності англійської мови, лексичний і граматичний матеріал; а також вміти: підтримати діалог у тематичних рамках бізнес-сфери, вести ділову документацію тощо.

На кожному етапі вивчення іноземної мови студентів педагогічних університетів здійснюється через різні види мовленнєвої діяльності (читання, говоріння, аудіювання і письмо).

Такий вид комунікативної діяльності як читання передбачає вдосконалення навичок та умінь читання та розуміння знайомих лексичних одиниць або простих фраз, вільне читання будь-якого тексту (абстрактного чи складного щодо змісту або форми), що базується на вправах і текстах, спеціально дібраних для цієї мети.

Говоріння передбачає вдосконалення умінь та навичок володіння розмовною мовою як у формі діалогу, так і монологу за темами, передбаченими програмою. Діалог – це різноспрямована форма мовлення з однаковими інформаційними потенціалами мовця та слухача. Він є засобом динамічної регуляції таких потенціалів через постійний обмін інформацією між співрозмовниками, кожен з яких виступає і мовцем, і слухачем. У діалозі посилені зворотний зв'язок та ситуативність, і для нього найбільш характерні всі ті лінгвістичні особливості усного мовлення, що обговорювалися раніше. Монолог – це односпрямована форма мовлення, причому інформаційний потенціал мовця вищий, ніж потенціал слухача. Для монологу характерний не обмін, а передавання інформації від людини з фіксованою функцією мовця до людини з фіксованою функцією слухача. З цієї причини зворотний зв'язок та ситуативність послаблені. Крім того, лінгвістичні особливості монологу ближчі до писемного мовлення, ніж діалогу [5, с. 15]. Такий вид мовленнєвої діяльності важливий у процесі формування

вмінь і навичок студентів щодо оволодіння іншомовною комунікативною діяльністю.

Аудіювання передбачає розвиток навичок та вмінь сприймання мови у формі монологічного та діалогічного мовлення, сприймання мови викладача і студентів. Воно може варіюватися від розуміння широковживаних знайомих слів і виразів студентами, коли співрозмовник говорить чітко, а також до повного розуміння усної мови у прямому контакті або із засобів масової інформації, при швидкому темпі мови за наявності часу, щоб звикнути до особливостей акценту. Аудіювання є комплексною мовленнєвою розумовою діяльністю, що базується на природній здатності. Важливими факторами формування такої здатності є: перцептивні та мовленнєвомоторні передумови, загальні інтелектуальні передумови, фактичні знання, знання та вміння в рідній мові, іншомовні знання та вміння і мотивація [3, с.118]. Ці фактори складають основу для розвитку специфічних навичок і вмінь студентів у процесі навчання іноземної мови.

Письмо передбачає вдосконалення навичок та умінь студентів спілкуватись у письмовій формі за тематикою, передбаченою програмою (написання рефератів, статті, листів, рецензування, анотації). У зв'язку з цим, письмо відіграє значну роль у навчанні усного мовлення, читання, лексики, граматики. Крім цього, важливою функцією письма у навчанні іноземних мов є те, що на всіх етапах воно здатне служити ефективним засобом контролю.

Всі види мовленнєвої діяльності взаємопов'язані між собою і не можуть бути відокремлені одна від одної у процесі навчання іншомовної комунікативної діяльності студентів педагогічних університетів.

Важливу роль у навчанні іноземної мови відіграють методи та засоби навчання. Викладаючи іноземну (англійську) мову для студентів немовних факультетів використовуємо словесні (пояснення, бесіда,

розповідь), наочні (таблиці, схеми, географічні карти, тематичні картки, картки для перевірки лексичних одиниць), практичні (творчі завдання, вправи, тестові завдання) методи навчання. Засоби навчання: навчальні посібники, книги для читання, галузеві англо-українські та українсько-англійські словники, граматичні таблиці, роздатковий матеріал, географічні карти України, Англії та США, малюнки, схеми, аудіо- та відеокасети побудовані на краєзнавчому матеріалі.

Зміст робочої програми із кожної дисципліни включає завдання для самостійної роботи студента як невід'ємної частини навчальної діяльності. Тексти і вправи для самостійної роботи, розроблені для опрацювання в незалежному режимі, містять чітко сформульовані завдання і зразки їх виконання.

Окрім самостійної роботи студентам надається можливість додатково отримати бали за реферат, який повинен бути написаний відповідно до вимог написання реферативних та наукових робіт.

Науковою роботою займаються студенти, які навчаються на «відмінно» та «добре», а також не пропускають заняття без поважних причин. Тут передбачається дослідження студентом наукової проблеми, яка є актуальною до даного предмету. Це можуть бути як тези, так і статті. Студенти можуть приймати участь у колоквиумах, семінарах, студентських та міжвузівських конференціях тощо.

Оцінювання студентів відбувається за шкалою ECTS. Бали набрані студентами за кожне заняття сумуються і виставляються в електронну відомість. Після здачі заліку чи екзамену виводиться загальний рейтинг балів набраних на практичних заняттях студентами.

З огляду на викладене можна констатувати такі особливості навчання іноземної мови на кожному етапі її вивчення: необхідність у безперервному навчанні іноземної мови у педагогічному університеті, що сприятиме

ефективному засвоєнню іншомовної комунікативної діяльності; послідовне здійснення комунікативно-пізнавального навчання, пов'язаного з підвищенням змістовності мовлення студентів; цілеспрямована реалізація принципу індивідуалізації навчання, орієнтована на використання іноземної мови в майбутній професійній діяльності студентської молоді, застосування різних видів та форм самостійної роботи, так як переважна кількість годин відводиться для цього виду; здійснення мотиваційного забезпечення навчальної діяльності у педагогічному університеті.

Висновки. Таким чином, підготовка майбутніх вчителів немовних факультетів з іншомовної комунікативної діяльності неможлива без оволодіння хоча б однією із іноземних мов. Адже тільки володіння мовою відкриває можливості для повноцінної професійної діяльності в усіх сферах. І тому, знання іноземних мов відкриває можливості для майбутнього фахівців не лише працювати на благо нашої батьківщини, але й у будь-якій Європейській країні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ділова іноземна (англійська) мова: навчальна робоча програма / [уклад. Н. В. Борисова]. – Переяслав-Хмельницький : П-ХДПУ ім. Г. С. Сковороди, 2012. – 22 с.
2. Іноземна (англійська) мова: навчальна робоча програма / [уклад. Є. В. Костик]. – Переяслав-Хмельницький : П-ХДПУ ім. Г. С. Сковороди, 2012. – 25 с.
3. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах : Підручник. Вид. 2-е, випр. і перероб. / Кол. авторів під керівн. С. Ю. Ніколаєвої. – К. : Ленвіт, 2002. – 328 с.
4. Сучасна іноземна (англійська) мова: навчальна робоча програма / [уклад. Є. В. Костик]. – Переяслав-Хмельницький : П-ХДПУ ім. Г. С. Сковороди, 2012. – 14 с.
5. Тарнопольський О. Б. Методика навчання іншомовної мовленнєвої діяльності у вищому мовному закладі освіти : навч. посібник / О. Б. Тарнопольський. – К. : Фірма «ІНКОС», 2006. – 248 с.